

Nr 41.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående avgivande av förnyad förklaring i enlighet med bestämmelserna i art. 36, andra stycket, av stadgan för den fasta mellanfolkliga domstolen; given Stockholms slott den 14 februari 1936.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen ministern för utrikes ärendena hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Rickard Sandler.

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 14 februari 1936.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Ministern för utrikes ärendena anför:

Med anledning av en till 1926 års riksdag avlåten proposition nr 39 meddelade riksdagen i skrivelse nr 37, att densamma samtyckt till att Kungl. Maj:t för Sveriges del med giltighet för en ytterligare tid av tio år, räknat från utlöpanDET av giltighetstiden för då gällande åtagande i enlighet med bestämmelserna i art. 36, andra stycket, av stadgan för den fasta mellanfolkliga domstolen, avgåve sådan förklaring, som avses i nyssnämnda art. 36, med iakttagande av att förklaringen uttryckligen uppställde fordran på öm-

sesidighet. Enligt av Kungl. Maj:t vid föredragning den 26 februari 1926 i anslutning härtill lämnat bemyndigande avgavs därefter den 18 mars 1926 för Sveriges del dylik förklaring, vilken gäller från den 16 augusti 1926.

Art. 36 i stadgan för den fasta mellanfolkliga domstolen är i svensk översättning av följande lydelse:

»Domstolen är behörig i alla mål, som underställas densamma av parterna, ävensom i alla fall, som särskilt angivas i gällande fördrag och överenskommelser.

Förbundets medlemmar och de stater, som omförmälas i bilagan till förbundsakten, kunna, antingen vid undertecknandet eller vid ratificerandet av det protokoll, vartill denna stadga är fogad, eller senare, förklara sig omedelbart, ipso facto och utan särskild överenskommelse, i förhållande till varje annan medlem eller stat, som åtager sig samma förpliktelse, erkänna domstolen såsom behörig i alla eller vissa slag av rättstvister, som avse:

- a) tolkningen av ett fördrag;
- b) varje internationellt-rättsligt spørsmål;
- c) förefintligheten av någon omständighet som, därest den konstaterades, skulle innebära åsidosättandet av en internationell förpliktelse;
- d) arten eller omfattningen av den gottgörelse, som bör givas i fall av dylik förpliktelses åsidosättande.

Ovan avsedda förklaring kan avgivas antingen utan villkor eller under förutsättning av ömsesidighet från flera eller vissa medlemmars eller staters sida eller för viss bestämd tid.

I händelse av meningsskiljaktighet rörande domstolens behörighet tillkommer avgörandet domstolen.»

För närvarande hava fyrtio stater med bindande verkan iklätt sig förpliktelse i enlighet med ifrågavarande stadgande, den s. k. fakultativa klausulen, nämligen Abessinien, Albanien, Australien, Belgien, Bulgarien, Canada, Colombia, Danmark, Dominikanska Republiken, Estland, Finland, Frankrike, Grekland, Haiti, Indien, Iran, Irländska Fristaten, Italien, Lettland, Litauen, Luxemburg, Nederländerna, Norge, Nya Zeeland, Panama, Paraguay, Peru, Portugal, Rumänien, Salvador, Schweiz, Siam, Spanien, Storbritannien, Sverige, Sydafrikanska Unionen, Tyskland, Ungern, Uruguay och Österrike. Vissa anslutningar gälla tillsvidare, nämligen Bulgariens, Colombias, Dominikanska Republikens, Haitis, Panamas, Paraguays, Portugals, Salvadors och Uruguays. Irländska Fristaten har anslutit sig för en tid av tjugu år, räknat från den 11 juli 1930, och Belgien för en tid av femton år, räknat från den 10 mars 1926. Följande sjutton stater hava givit sina anslutningar en giltighetstid av tio år, att räknas från här angivna tider, nämligen Australien ($18/8$ 1930), Canada ($28/7$ 1930), Danmark ($13/6$ 1926), Estland ($2/5$ 1928), Finland ($6/4$ 1927), Indien ($5/2$ 1930), Nederländerna ($6/8$ 1926), Norge ($3/10$ 1926), Nya Zeeland ($29/3$ 1930), Peru ($29/3$ 1932), Schweiz ($24/7$ 1926), Siam ($7/5$ 1930), Spanien ($21/9$ 1928), Storbritannien ($5/2$ 1930), Sverige ($16/8$ 1926), Sydafrikanska Unionen ($7/4$ 1930) och Österrike ($13/3$ 1927). Tio stater hava bundit sig för en tid av fem år, nämligen Albanien ($17/9$ 1935), Frankrike ($25/4$ 1931), Grekland ($12/9$ 1934), Italien ($7/9$ 1931), Lettland ($26/2$ 1935), Litauen ($14/1$ 1935), Luxemburg ($15/9$ 1935), Rumänien ($9/6$ 1931), Tyskland ($1/3$ 1933) och Ungern

(¹³/₈ 1934). Abessiniens och Irans förklaringar slutligen gälla under två, resp. sex år, räknat från den 18 september 1934, resp. den 19 september 1932. Jugoslavien har under en femårsperiod, som utgick den 24 november 1935, varit bundet av klausulen men veterligen ej förnyat sin anslutning.

Samtliga i enlighet med den fakultativa klausulen avgivna förklaringar, med undantag av Haitis och Paraguays, äro i olika form förknippade med ett uttryckligt angivande av att de gälla endast under förutsättning av ömsesidighet. Dessutom hava i åtskilliga fall särskilda förbehåll tillfogats, såsom förbehåll för tvister avseende territoriella frågor, tvister, för vilkas behandling annat förfarande stadgas i särskilda traktater, tvister, som hänföra sig till förhållanden, vilka i tiden ligga före anslutningen, etc. Åtskilliga stater, såsom Danmark, Finland, Norge och Schweiz, hava emellertid i likhet med Sverige ej gjort dylika särskilda förbehåll. I Sveriges överenskommelser med främmande makter nr 29 år 1932 äro intagna förklaringar, avgivna av de stater, som den 1 november nämnda år voro bundna av den fakultativa klausulen.

Vid föredragning av frågan om avlåtande till 1921 års riksdag av proposition i ämnet framhöll dåvarande ministern för utrikes ärendena, hurusom möjligheten för en stat att, vid uppkommande tvist med annan stat, kunna instämma sin motpart inför domstolen även utan motpartens samtycke vore inledningen till ett nytt stadium i folkrättens utveckling mot en effektiv internationell rättsordning. Den ideella vinsten häruti vore förenad med påtagliga praktiska fördelar. Den omständigheten, att Sverige tagit verksam del i strävandena för upprättandet av en fast domstol och för genomförandet av principen om obligatorisk domstolsbehandling, vore ett ytterligare skäl att i handling verka för principens framgång. Vid avlåtandet av 1926 års proposition till riksdagen om avgivande av förnyad förklaring erinrades om de skäl, som år 1921 angivits, såsom fortfarande ägande full giltighet. Det framhölls tillika, att utvecklingen under de närmast föregående åren endast varit ägnad att åt dessa skäl skänka ökad styrka.

Under de år, som följde närmast efter 1926 års förnyelse av den svenska anslutningen till den fakultativa klausulen, erhöll grundsatsen om obligatorisk skiljedom eller rättsligt avgörande i internationella tvister stor utbredning genom avslutandet av talrika tvåsidiga avtal i ämnet och genom tillkomsten av 1928 års generalakt angående fredligt biläggande av internationella tvister, vilken i likhet med den fakultativa klausulen vunnit ett stort antal länders anslutning. Under dessa år hava också åtskilliga internationella processer förkommit. Det är dock mera sällsynt, att en stat instämt sin motpart inför domstol utan motpartens samtycke. Den fakultativa klausulen har sedan sin tillkomst kommit till tillämpning endast i tre fall, nämligen då Belgien år 1926 instämde Kina i tvisten rörande uppsägning av 1865 års belgisk-kinesiska traktat, vilken rättegång dock sedan avskrevs, vidare då Danmark år 1931 instämde Norge i tvisten rörande Östgrönland, samt då Schweiz helt nyligen instämde Jugoslavien i en tvist rörande ett kontrakt mellan jugoslaviska staten och ett schweiziskt aktiebolag. Betydelsen av staternas an-

slutning till grundsatsen om obligatorisk skiljedom mätes emellertid ej endast av antalet anhängiggjorda rättegångar. Befintligheten av skiljedomsutfästelser är ock, såsom erfarenheten visar, ägnad att underlätta ett biläggande av uppkommande tvistigheter i godo genom diplomatiska förhandlingar.

Någon ändring i vårt lands vedertagna inställning till grundsatsen om skiljedom i internationella tvister i allmänhet och i synnerhet till den fakultativa klausulen i stadgan för den fasta mellanfolkliga domstolen synes icke böra ifrågasättas. Alltså finner jag mig böra förordna, att Sverige avger förnyad förklaring av det innehåll, som framgår av art. 36, andra stycket, av stadgan för den fasta mellanfolkliga domstolen, att gälla under tio år och under förutsättning av ömsesidighet.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att riksdagen må samtycka till att Kungl. Maj:t för Sveriges del med giltighet för en ytterligare tid av tio år, räknat från utlöpanDET av giltighetstiden för nu gällande åtagande i enlighet med bestämmelserna i art. 36, andra stycket, av stadgan för den fasta mellanfolkliga domstolen, må avgiva sådan förklaring, som avses i nyssnämnda art. 36, med iakttagande av att förklaringen uttryckligen uppställer fordran på ömsesidighet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

L. Nylander.